

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародних студій та суспільних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Дека́н факультету історії та
міжнародних відносин

Андрейко В. І./

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЦИВІЛІЗАЦІЇ СВІТУ

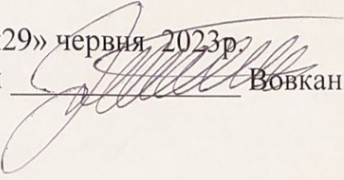
Рівень вищої освіти:	бакалавр
Галузь знань:	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність:	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Спеціалізація:	«Міжнародні відносини»
Освітня програма:	«Міжнародні відносини»
Статус дисципліни:	обов'язкова
Мова навчання:	українська

Ужгород – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивілізації світу» для здобувачів вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» спеціалізації «Міжнародні відносини» освітньої програми «Міжнародні відносини».

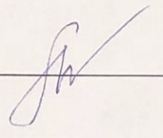
Розробник: Мателешко Юрій Павлович, доцент, кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій

протокол №8 від «29» червня, 2023р.
Завідувач кафедри Вовканич І.І.

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 8 від «30» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії Мишко С. А.

© Мателешко Ю.П., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
	денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	
Загальна кількість годин – 120	Рік підготовки:
Кількість модулів – 1 Змістових модулів – 2	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3	Семестр:
	1-й
	Лекції:
Вид підсумкового контролю: іспит	30 год.
	Практичні (семінарські):
	30 год.
	Лабораторні
Форма підсумкового контролю: усна	0 год.
	Самостійна робота
	60 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Цивілізації світу» є засвоєння студентами загальних теоретичних підходів і окремих емпіричних знань щодо розвитку та особливостей світових цивілізацій.

Завдання дисципліни:

- 1) ознайомити студентів з головними теоретичними підходами (науковими школами) щодо вивчення цивілізацій світу;
- 2) сформуванню цілісного уявлення щодо історико-культурних особливостей головних світових цивілізацій;
- 3) засвоєння інформації про історію виникнення світових цивілізацій, а також проблеми та перспективи їх динамічного розвитку;
- 4) формування у студентів цілісного сприйняття і осмислення великого історичного досвіду людства;
- 5) виховання гармонійно розвиненої особистості, толерантної по відношенню до різних культур, релігій, традицій та ін.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких *компетентностей*:

- здатність до міждисциплінарної взаємодії, налагодження та здійснення комунікаційної діяльності;
- здатність діяти з позиції соціальної відповідальності, займати активну життєву та громадянську позицію;
- здатність до безперервного навчання та саморозвитку, самостійної та автономної праці;
- здатність адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності, бути ініціативним та креативним, генерувати та формулювати нові ідеї, обґрунтовувати їх доцільність.
- здатність і готовність здійснювати збирання, обробку (аналіз і синтез) та інтерпретацію різноманітної інформації для отримання нових знань та розв'язання практичних задач і проблем у сфері міжнародних відносин;
- здатність і готовність використовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології та здійснювати комплексний пошук інформаційних джерел для системного аналізу процесів і явищ;
- здатність до неупередженого сприйняття нової інформації, її різносторонньої інтерпретації, уникнення стереотипів;
- здатність і готовність до виявлення, аналізу та інтерпретації складних процесів суспільно-політичного життя країн і регіонів світу з урахуванням специфіки їх цивілізаційної приналежності.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Цивілізації світу» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

- OK1 Історія та культура України
- OK5 Історія міжнародних відносин
- OK6 Вступ до спеціальності «МВСКРС»
- OK9 Країнознавство

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Міжнародні відносини», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.	РН01
Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.	РН02
Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.	РН03
Знати принципи, механізми та процеси забезпечення зовнішньої політики держав, взаємодії між зовнішньою та внутрішньою політикою, визначення та реалізації на міжнародній арені національних інтересів держав, процесу формування та реалізації зовнішньополітичних рішень.	РН04
Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, і з використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.	РН09
Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.	РН15

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Цивілізації світу»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.	РН01
Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.	РН06
Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, і з використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.	РН09
Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.	РН17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

стандартизовані тести;
командні проекти;
аналітичні звіти, реферати, есе;
презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
студентські презентації та виступи на наукових заходах;
інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування (індивідуальне та групове), тести.
Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.
Форма підсумкового семестрового контролю: іспит.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
5	5	5	5	5	10	10	5		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
10	10	5	5	5	5	5	5		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	30	8	30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Презентація	1	5	1	5
Есе	1	5	1	5
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінювання результатів виконання контрольної роботи здійснюється за 50-бальною шкалою. В основі критеріїв оцінки виконання к.р. є повнота і правильність виконання завдань, а також врахування здатності студентів:

- узагальнювати набуті знання для вирішення конкретних завдань;
- застосовувати правила, методи, принципи, закони у конкретних ситуаціях;
- аналізувати і оцінювати факти, події та робити обґрунтовані висновки;
- викладати матеріал логічно, послідовно, з дотриманням вимог стандартів.

Кожне контрольне завдання складається з шести питань різного рівня складності.

Перші два питання контрольних завдань є найпростішими і оцінюються по 3 бали кожне.

Третє та четверте питання підвищеної складності, тому максимальна оцінка за їх виконання – по 7 балів.

П'яте та шосте питання вимагають розгорнутої відповіді, яка має ґрунтуватися на знаннях, отриманих протягом вивчення дисципліни, а також на творчих навиках студента, який повинен самостійно аналізувати ті чи інші процеси та явища, а також робити власні висновки. Максимальна оцінка за останні два питання – по 15 балів за кожне.

Нечіткі формулювання, неповні відповіді та грубі стилістичні і граматичні помилки є підставою для зниження балів.

Бали знижуються за кожну наступну помилку:

- за неточну відповідь на п'яте чи шосте питання (1-2 незначні помилки) – на 5 балів;
- за неповну відповідь на п'яте чи шосте питання – на 7 балів;
- за неповну та нечітку відповідь на третє чи четверте питання – на 5 балів;
- за суттєву помилку при відповіді на третє чи четверте, а також перше чи друге питання – на 7 балів;
- за грубі стилістичні, граматичні та орфографічні помилки – на 3 бали за кожну відповідь.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється у формі іспиту. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС. Шкала ЄКТС ґрунтується на рейтингу здобувачів вищої освіти:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку А. При цьому оцінку – 100 балів, як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили неточності, ставлять оцінку В;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку С;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння навчальною програмою дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускають помилки, ставлять оцінку D;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку Е.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки FX або F, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль, а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

- Тема 1. Предмет, зміст і завдання курсу.
Тема 2. Зміст поняття «цивілізація»: основні підходи.
Тема 3. Цивілізаційна концепція О.Шпенглера. «Присмерк Європи».
Тема 4. «Третя хвиля» Елвіна Тоффлера.
Тема 5. Теорія локальних цивілізацій А.Тойнбі.
Тема 6. Концепція «зіткнення цивілізацій» С.Хантінгтона.
Тема 7. Цивілізації сучасного Сходу.
Тема 8. Доколумбові цивілізації Америки.

Змістовий модуль II.

- Тема 9. Цивілізації Стародавнього Сходу.
Тема 10. Західна цивілізація: історія та сучасний стан.
Тема 11. Східноправославна цивілізація.
Тема 12. Ісламська цивілізація: зародження та основні етапи розвитку.
Тема 13. Індуїстська цивілізація та її історичні коріння.
Тема 14. Суспільство споживання як складова індустріальної та постіндустріальної цивілізацій.
Тема 15. Проблеми та «хвороби» інформаційної цивілізації
Тема 16. Україна: між Сходом і Заходом.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
Змістовий модуль 1				
Тема 1. Предмет, зміст і завдання курсу.	2	2		
Тема 2. Зміст поняття «цивілізація»: основні підходи.	4	2		2
Тема 3. Цивілізаційна концепція О.Шпенглера. «Присмерк Європи».	2			2
Тема 4. «Третя хвиля» Елвіна Тоффлера.	6	2		4
Тема 5. Теорія локальних цивілізацій А.Тойнбі.	6	2		4
Тема 6. Концепція «зіткнення цивілізацій» С.Хантінгтона.	12	4	2	6

Тема 7. Цивілізації сучасного Сходу.	16	2	8	6
Тема 8. Доколумбові цивілізації Америки.	10		4	6
Разом за змістовим модулем 1	58	14	14	30
Змістовий модуль 2				
Тема 9. Цивілізації Стародавнього Сходу.	10	6		4
Тема 10. Західна цивілізація: історія та сучасний стан.	8	2		6
Тема 11. Східноправославна цивілізація.	4		2	2
Тема 12. Ісламська цивілізація: зародження та основні етапи розвитку.	10	2	4	4
Тема 13. Індуїстська цивілізація та її історичні коріння.	4	2		2
Тема 14. Суспільство споживання як складова індустріальної та постіндустріальної цивілізацій.	10	2	4	4
Тема 15. Проблеми та «хвороби» інформаційної цивілізації.	10	2	4	4
Тема 16. Україна: між Сходом і Заходом.	6		2	4
Разом за змістовим модулем 2	62	16	16	30
<i>Усього годин</i>	<i>120</i>	<i>30</i>	<i>30</i>	<i>60</i>

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Цивілізаційний фактор у міжнародних відносинах	2
2	Іудейська цивілізація	4
3	Японська цивілізація	4
4	Доколумбові цивілізації Америки	4
5	Східноправославна цивілізація	2
6	Ісламська цивілізація	4
7	Суспільство споживання як складова індустріальної та постіндустріальної цивілізацій	4
8	Проблеми та «хвороби» інформаційної цивілізації	4
9	Україна: між Сходом і Заходом	2
	<i>Разом:</i>	<i>30</i>

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Зміст поняття «цивілізація»: основні підходи.	2
3	Цивілізаційна концепція О.Шпенглера. «Присмерк Європи».	2
4	«Третя хвиля» Елвіна Тоффлера.	4
5	Теорія локальних цивілізацій А.Тойнбі.	4
6	Концепція «зіткнення цивілізацій» С.Хантінгтона.	6
7	Цивілізації сучасного Сходу.	6
8	Доколумбові цивілізації Америки.	6
9	Цивілізації Стародавнього Сходу.	4
10	Західна цивілізація: історія та сучасний стан.	6
11	Східноправославна цивілізація.	2
12	Ісламська цивілізація: зародження та основні етапи розвитку.	4
13	Індуїстська цивілізація та її історичні коріння.	2
14	Суспільство споживання як складова індустріальної та постіндустріальної цивілізацій.	4
15	Проблеми та «хвороби» інформаційної цивілізації.	4
16	Україна: між Сходом і Заходом.	4
<i>Разом</i>		<i>60</i>

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Географічні карти світу, атласи.
2. Таблиці, схеми.
3. Проектор, мультимедійна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства / Деніел Белл // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – К.: Либідь, 1996. – С. 194-250.
2. Бродель Ф. Грамматика цивилизаций / Фернан Бродель; пер. с фр. Б.А.Ситников. – М.: Весь мир, 2008. – 545 с.
3. Моисеева Л.А. История цивилизаций: курс лекций / Л.А.Моисеева. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – 416 с.
4. Осборн Р. Цивилизация. Новая история Западного мира / Роджер Осборн; пер. с англ. М.Колопотина. – М.: АСТ: АСТ Москва: Хранитель, 2008. – 764 с.
5. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства: навч. посібн. / Юрій Павленко. – Вид. 3-тє. – К.: Либідь, 2001. – 360 с.
6. Тойнби А. Дж. Постижение истории / А. Дж. Тойнби; пер. с англ. Е.Д.Жаркова. – М.: Айрис-пресс, 2010. – 640 с.
7. Тоффлер Э. Метаморфозы власти / Элвин Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 669 с.
8. Тоффлер Е. Третья Хвиля / Елвін Тоффлер. – К.: Всесвіт, 2000. – 480 с.
9. Фортунатов В.В. История мировых цивилизаций / Владимир Фортунатов. – СПб.: Питер, 2011. – 528 с.
10. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Самюэль Хантингтон; пер. с англ. Т.Велимеева, Ю.Новикова. – М.: АСТ, 2003. – 603 с.
11. Хачатурян В.М. История мировых цивилизаций с древнейших времен до конца XX века / В.М.Хачатурян. – 5-е изд., стер. – М.: Дрофа, 2001. – 506 с.
12. Шпенглер О. Закат Европы / Освальд Шпенглер; пер. Н.Ф.Гарелина. – Новосибирск: ВО «Наука», 1993. – Т. 1. Образ и действительность. – 592 с.
13. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории / Освальд Шпенглер; пер с нем. и примеч. И.И.Маханькова. – М.: Мысль, 1998. – Т. 2. Всемирно-исторические перспективы. – 606 с.
14. Braudel F. A History of Civilizations. Penguin Publishing Group, 1995. – 640 p.
15. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Simon & Schuster, 1996. – 367 p.
16. McKinney D. & Shepard K. Western Civilization I: History Open Textbooks. University System of Georgia, 2018. URL: <https://oer.galileo.usg.edu/history-textbooks/3>

Допоміжна література:

17. Баглай В. Империя ацтеков. Таинственные ритуалы древних / В.Баглай. – М.: Вече, 2005. – 336 с.
18. Бжезінський З. Велика шахівниця / Збігнєв Бжезінський. – Львів – Івано-Франківськ: Лілея – НВ, 2000. – 236 с.
19. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту / пер. І.Огієнка. – К.: Українське Біблійне Товариство, 2002. – 1159 с.
20. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Жан Бодрийяр. – М.: Культурная революция; Республика, 2006. – 269 с.
21. Брайчевський М. Приєднання чи возз'єднання? (Критичні замітки з приводу однієї концепції) / М.Брайчевський // Україна. – 1991. – № 6. – С. 30-39.
22. Брэй У. Ацтеки. Быт. Религия. Культура / Уорвик Брэй; пер. с англ. – М.: Центрполиграф, 2005. – 240 с.
23. Галич М. История доколумбовых цивилизаций / Мануэль Галич; пер.с исп. Г.Ершовой и

- М.Гурвица. – М.: Мысль, 1990. – 407 с.
24. Гантінгтон С. Зіткнення цивілізацій та межа світу / Самюел Ф. Гантінгтон // *І.* – 1998. – № 14. – С. 98-119.
 25. Гизо Ф. История цивилизации в Европе / Франсуа Гизо; пер. с фр. – М.: Территория будущего, 2007. – 329 с.
 26. Гладкий Ю. Н. Регионоведение: учебник / Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. – М.: Гардарики, 2002. – 382 с.
 27. Головченко В.І. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб / Головченко В.І., Рубель В.А. – К.: Либідь, 2010. – 520 с.
 28. Горелов М.Є. Держава і цивілізація в історії України: монографія / М.Є.Горелов, О.П.Моця, О.О.Рафальський. – К.: ЕКО-ПРОДАКШН, 2009. – 879 с.
 29. Горобець В.М. Українсько-російські політичні відносини другої половини XVII–XVIII ст.: тенденції, характер, етапи / В.М.Горобець, О.К.Струкевич // *Український історичний журнал.* – 1997. – №1. – С. 22-43.
 30. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX-XX ст.: навч. посібн. / Ярослав Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
 31. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли / Л.Н.Гумилев. – М.: ТОО «Мишель и К», 1993. – 503 с.
 32. Данилевский Н.Я. Россия и Европа / Николай Яковлевич Данилевский. – М.: Древнее и современное, 2002. – 550 с.
 33. Дебор Ги. Общество спектакля / Ги Дебор. – М.: Логос, 2000. – 184 с.
 34. Джеджора О. Історія європейської цивілізації / Олена Джеджора. – Львів: Видавництво ЛБА, 1999. – Частина I: До кінця XVIII ст. – 448 с.
 35. Джонсон П. История евреев / Пол Джонсон; пер. с англ. И.Л.Зотова. – М.: Вече, 2006. – 480 с.
 36. Добридень О.В. Суспільство споживання в режимі постійного включення: роздуми пересічного споживача / О.В.Добридень // *Грані.* – 2013. – № 12. – С. 134-139.
 37. Дрю Д. Майя. Загадки великої цивілізації / Девід Дрю; пер. с англ. Р.Муфтахова. – Смоленск: Русич, 2012. – 416 с.
 38. Дубнов С. Краткая история евреев / Семен Дубнов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 512 с.
 39. Еврейская ментальность [Електронний ресурс] // *Кругозор.* – 2010 (март). – Режим доступу: <https://www.krugozormagazine.com/show/Izzi.668.html>
 40. Иноземцев В.Л. Постиндустриальное хозяйство и «постиндустриальное» общество / В.Л.Иноземцев // *Общественные науки и современность.* – 2001. – № 3. – С. 140-152.
 41. История для бакалавров: учебник для вузов / П.С.Самыгин, С.И.Самыгин, В.Н.Шевелев, Е.В.Шевелева. – Ростов н/Д: Феникс, 2011. – 573 с.
 42. Калакура Я. Цивілізаційний вибір України: теоретико-методологічний, історичний та освітянський аспекти / Ярослав Калакура // *Україна у світовій історії.* – 2014. – № 3 (52). – С. 224-241.
 43. Кенделл Э. Инки. Быт, религия, культура / Энн Кенделл; пер.с англ. О.Ю.Мыльниковой. – Москва: Центрполиграф, 2005. – 250 с.
 44. Кендюхов О. Суспільство споживання як національна трагедія України [Електронний ресурс] / Олександр Кендюхов // *Дзеркало тижня. Україна.* – 2011. – 14 січня. – Режим доступу: https://dt.ua/POLITICS/suspilstvo_spozhivannya_yak_natsionalna_tragediya_ukrayini.html
 45. Кугел Д. Как быть евреем / Джеймс Кугел. – М.: Текст, 2009. – 224 с.
 46. Кузык Б.Н. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее / Б.Н.Кузык, Ю.В.Яковец. – М.: Институт экономических стратегий, 2006. – Т. I: Теория и история цивилизаций. – 768 с.
 47. Кузык Б.Н. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее / Б.Н.Кузык, Ю.В.Яковец. – М.: Институт экономических стратегий, 2008. – Т. IV. Истоки и вершины

- восточнославянської цивілізації. – 520 с.
48. Левяш І.Я. Постиндустриалізм: проблема адекватності концепта / І.Я.Левяш // *Общественные науки и современность*. – 2001. – № 3. – С. 153-161.
 49. Лешкович Н. Цивілізаційний образ Росії в сучасній історіографії / Наталія Лешкович, Ольга Липитчук // *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету*. – 2012-2013. – Вип. 13-14. – С. 564-578.
 50. Лисяк-Рудницький І. Україна між Сходом і Заходом / Іван Лисяк-Рудницький // *Його ж. Історичні есе: у 2 т.* – К.: Основи, 1994. – Т. 1. – С. 1-9.
 51. Лубський А.В. Россия как цивилизация / Лубський А.В. // *Хронос*. – 2003. – Режим доступу: http://www.hrono.ru/statii/2003/lub_civil.php
 52. Максаковский В.П. Историческая география мира: учеб. пособие / В.П.Максаковский. – М.: Экопрос, 1997. – 584 с.
 53. Малышева Д. Постиндустриальный мир и процессы глобализации / Д.Малышева // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2000. – № 3. – С. 90-97.
 54. Мальський М.З. Теорія міжнародних відносин: підручник / М.З.Мальський, М.М.Мацяк. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2011. – 406 с.
 55. Моисеев Н.Н. Информационное общество: возможности и реальность / Н.Н.Моисеев // *Полис*. – 1993. – № 3. – С. 6-14.
 56. Мордовский Г.А. История стран Дальнего Востока: учебное пособие / Мордовский Г.А., Совастеев В.В. – 3-е изд., перераб. и доп. – Находка: Институт технологии и бизнеса, 2009. – 148 с.
 57. Наливайко Д. Очима Заходу. Рецепція України в Західній Європі XI-XVIII ст. / Дмитро Наливайко. – К.: Основи, 1998. – 378 с.
 58. Нерсесов Я.Н. Доколумбова Америка: ацтеки, майя, инки / Нерсесов Я.Н. – М.: Аванта+, 2009. – 446 с.
 59. Новая история стран Европы и Америки XVI – XIX вв. В 3 ч.: учебник для студентов вузов / А.М.Родригес и др.; под ред. А.М.Родригеса, М.В.Пономарева. – М.: ВЛАДОС, 2008. – Ч. 3. – 703 с.
 60. Поліщук О. Західноєвропейська цивілізація: благо чи васальна терпимість? / Олександр Поліщук // *Філософські обрії*. – 2017. – № 37. – С. 100-110.
 61. Рашковский Е. Мировые цивилизации и современность / Рашковский Е., Корос В. // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2001. – № 12. – С. 33-41.
 62. Рубель В.А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність / В.А.Рубель. – К.: Аквілон-Прес, 1997. – 256 с.
 63. Рубель В. А. Історія цивілізацій Доколумбової Америки: навч. посібник / В.А.Рубель. – Київ: Либідь, 2005. – 504 с.
 64. Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) / В.А.Рубель. – К.: Либідь, 2007. – 560 с.
 65. Рубель В. А. Історія Середньовічного Сходу: тематична хрестоматія: навч. посіб. / В.А.Рубель. – Вид. 3-тє, доп. і перероб. – К.: Либідь, 2011. – 792 с.
 66. Сердюк О.О. Витоки суспільства споживання: соціально-філософський аналіз / О.О.Сердюк // *Грані*. – 2014. – № 7. – С. 26-31.
 67. Соболев Д. М. Евреи и Европа / Денис Соболев. – М.: Текст, 2008. – 480 с.
 68. Сравнительное изучение цивилизаций: хрестоматия: учебное пособие для вузов / сост., ред. и авт. вступ. ст. Б.С. Ерасов. – М.: Аспект-Пресс, 2001. – 555 с.
 69. Туров І.В. Іудаїзм в Україні [Електронний ресурс] / Туров І.В. // *Енциклопедія історії України / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.* – К.: Наукова думка, 2005. – Т. 3: Е – Й. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Iudaizm_v_Ukr
 70. Удод О. Цивілізаційний вимір України між Сходом і Заходом / Олександр Удод, Михайло Юрій // *Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні.* – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2011. – Вип. 5. – Ч. 2. – С. 12-29.

71. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; пер. с англ. М.В.Арапова, Н.В.Малыхиной. – М.: Аспект пресс, 2004. – 400 с.
72. Уэллс Г. Дж. Всеобщая история мировой цивилизации / Герберт Уэллс; пер. с англ. Е.Бондаренко, В.Горбатько, С.Ревуцкой. – Изд. 2-е, испр., и доп. – М.: Эксмо, 2007. – 926 с.
73. Уткин А.И. Россия и Запад: история цивилизаций: учебное пособие для вузов / А.И.Уткин. – М.: Гардарики, 2000. – 572 с.
74. Ушакова Н.Г. Соціально-економічні типи країн: навч. посіб. / Ушакова Н.Г., Помінова І.І. – К.: Професіонал, 2004. – 304 с.
75. Фортунатов В.В. История: учебное пособие для вузов: для бакалавров и специалистов / В.В.Фортунатов. – СПб.: Питер, 2012. – 462 с.
76. Фукуяма Ф. «Конец истории?» / Фрэнсис Фукуяма // США: экономика, политика, идеология. – 1990. – № 5. – С. 39-54.
77. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее. Последствия биотехнологической революции / Фрэнсис Фукуяма; пер. с англ. М.Б.Левина. – М.: АСТ, Люкс, 2004. – 352 с.
78. Хонин В.Н. Теория международных отношений. Общая часть / В.Н.Хонин. – К.: Академ-Пресс, 2005. – 456 с.
79. Хорос В. Постиндустриальный мир: надежды и опасения / В.Хорос // Международная экономика и международные отношения. – 1998. – № 12. – С. 5-17.
80. Шилов Ю. Україна у контексті світової цивілізації: курс лекцій / Ю.О.Шилов. – К.: Аратта, 2012. – 219 с.
81. Яковенко Н. «Україна між Сходом і Заходом»: проекція однієї ідеї / Наталя Яковенко // Ї ж. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI-XVII ст. – К.: Критика, 2002. – С. 333-365.
82. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України / Наталя Яковенко. – 2-ге вид., переробл. і розшир. – К.: Критика, 2005. – 584 с.
83. Яковец Ю.В. История цивилизаций: учебное пособие / Ю.В.Яковец. – М.: ВладДар, 1995. – 461 с.
84. Яковец Ю.В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Ю.В.Яковец. – М.: Экономика, 2003. – 441 с.
85. Ялі М.Х. Цивілізаційна парадигма в дослідженні системи міжнародних відносин / М.Х.Ялі // Дослідження світової політики: зб. наук. пр. – К.: ІСЕМВ НАН України, 2005. – Вип. 31. – С. 227-240.
86. Bell D. The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting / Daniel Bell. – N. Y.: Basic Books, 1976. – 507 p.
87. Consumption and the Consumer Society [Електронний ресурс] / Neva Goodwin, Julie A. Nelson, Frank Ackerman, Thomas Weisskopf. – Medford: Global Development And Environment Institute Tufts University, 2008. – 21 p. – Режим доступу: http://www.ase.tufts.edu/gdae/education_materials/modules/Consumption_and_the_Consumer_Society.pdf
88. Fukuyama F. The End of History and the Last Man / Francis Fukuyama. – N. Y.: Free Press, 2006. – 432 p.
89. Wallerstein I. World-Systems Analysis: An Introduction / Immanuel Wallerstein. – Durham, North Carolina: Duke University Press, 2004. – 128 p.